

МОЛОДІЖНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Т. П. Хлівнюк

к. політ. н., доцент,
доцент кафедри соціальної роботи ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві велика увага приділяється ролі молоді у соціальному розвитку. Молодь є ключовим суб'єктом трансформації та інновацій в українському суспільстві та стає ключовим суб'єктом соціального розвитку, але сучасні виклики, такі як безробіття, соціальна вразливість та психологічні труднощі, роблять актуальним розвиток ефективної молодіжної соціальної роботи в Україні. Ситуація в Україні вимагає особливої уваги до молоді, яка стає безпосередньою мішенню військових подій та соціальної турбулентності. Військові події призводять до серйозних проблем психосоціального здоров'я серед молоді, невпевненості у майбутньому що робить актуальними програми соціальної підтримки.

Дослідженням проблеми молодіжної політики займалися М. Ф. Головатий, М. В. Птуха, Н. Б. Метьолкіна, В. А. Головенько, В. В. Барабаш, В. В. Орлов та ін. Молодіжна робота є однією з ключових сфер соціальної діяльності, яка забезпечує інтеграцію молоді в суспільство, сприяє її соціальному, культурному, професійному та особистісному розвитку, є інструментом підтримки та розвитку молоді, який забезпечує їхню участь у суспільному житті та сприяє формуванню активної громадянської позиції. Основні завдання молодіжної роботи полягають у формуванні потенціалу молоді, забезпеченні її соціальної інтеграції, сприянні самореалізації та здобутті необхідних

знань і навичок для професійного розвитку. Суб'єктами молодіжної роботи є молодіжні працівники; молодіжні та дитячі громадські об'єднання, інші громадські об'єднання; молодіжні ради; органи (організації) учнівського та студентського самоврядування; молодіжні центри; радники з питань молоді; благодійні організації; неформальні молодіжні об'єднання [2].

Молодіжна робота – це діяльність, спрямована на залучення дітей та молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом з дітьми та молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного прийняття рішень.

Згідно ЗУ «Про основні засади молодіжної політики» молодіжний працівник – це особа, яка здійснює молодіжну роботу, пройшла спеціалізовану підготовку в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, та отримала свідоцтво встановленого зразка[1].

Молодіжний працівник впроваджує інклюзивний підхід та забезпечує рівний доступ до якісних послуг та можливостей молодіжної роботи для дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованій території, а також для внутрішньо переміщених осіб. Різні молодіжні організації реалізують програми змістовного дозвілля, культурного та емоційного розвитку особистості, а також впроваджують ініціативи з професійної орієнтації та популяризації здорового та безпечного способу життя.

Також ведеться розвиток волонтерства, неформальних молодіжних об'єднань, програм національних і міжнародних обмінів та молодіжного туризму. Основною метою є формування у дітей та молоді загальнолюдських цінностей, розвиток навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних та інших компетентностей, задоволення різноманітних потреб та інтересів молоді, а

також сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації.

Метою діяльності молодіжних працівників є втілення стратегій молодіжної політики, організація молодіжної роботи та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя. Основним завданням є розкриття потенціалу молоді, захист її інтересів та прав.

Програма «Молодіжний працівник,» започаткована у 2014 році Міністерством молоді та спорту України спільно з Державним інститутом сімейної та молодіжної політики за підтримки Програми розвитку ООН в Україні, є ключовим напрямом соціальних цільових програм «Молодь України 2016–2020» та «Молодь України 2021–2025.» Заснована на принципах неформальної освіти, метою програми є організація навчальних короткострокових тренінгів для представників державного та громадського секторів, об'єднання фахівців, які працюють з молоддю, та сприяти їх взаємному знайомству, надання учасникам необхідних знань для ефективної роботи в молодіжній сфері, сприяючи уніфікації підходів до молодіжної роботи в Україні. За час реалізації програми більше 4246 представників з різних регіонів України пройшли навчання (лідери, активісти громадських і благодійних організацій, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, відповідальні за молодіжну політику, працівники інших організацій, що займаються роботою з молоддю, незалежно від форми власності).[2,3]

Молодіжна соціальна робота в умовах воєнного стану має свої унікальні виклики і завдання. Кризові ситуації, пов'язані з конфліктом, можуть суттєво вплинути на молодь, викликаючи стрес, травми та інші складнощі.

Під час війни молодь стикається з численними проблемами та потребами такими як безпека та травми, адже саме молодь стикається з ризиками фізичної та психологі-

чної травми через природу воєнного конфлікту, через втрати рідних, пошкодження інфраструктури та страх перед можливими небезпечностями, втрата соціальної стабільності, порушення у здобутті освіти чи то перерви у навчанні через евакуацію, знищення навчальних закладів або вимушену втечу з рідного регіону, переїзд до інших країн – все це ставить під загрозу освітні можливості молоді.

Війна в Україні призвела до економічних труднощів, безробіття та втрати робочих місць для молоді, обмеження можливостей для заробітку, що стало перешкодою для соціального та економічного розвитку багатьох представників молоді. Крім означених проблем, молодь у багатьох регіонах, особливо прифронтових зон втратила свої домівки через зруйнування або евакуацію, що призводить до бездомності та невпевненості в майбутньому, депресивних станів, адже, наприклад, молодій сім'ї яка купила житло, або взяла кредит на його купівлю необхідно розпочинати все початку, а як було зазначено раніше, безробіття та економічні проблеми, ріст цін зовсім не сприяє вирішенню проблем. Найчастішими проблемами у абсолютної більшості представників молоді є стрес, тривога, депресія та посттравматичний стресовий розлад, саме тому є гостра потреба в соціально-психологічній підтримці та доступі до послуг з підтримки ментального здоров'я.

Дискримінація за віком на робочому місці до цього часу також є поширеним проявом дискримінації у високо-розвинених соціальних державах. Ейджизм набув характеру глобальної проблеми, позаяк зумовлює погіршення фізичного та психічного здоров'я, зниження якості життя осіб похилого віку, їх соціальну ізоляцію, зниження стандартів життя, що має підсумком знову ж таки витрати на соціальну сферу [4, С. 84]

Також війна обмежила доступ у деяких регіонах, та і в Україні в цілому у 2022 році до основних послуг, таких

як медична допомога, вода, електроенергія та інші ресурси, що суттєво впливає на якість життя молоді, і всього населення. З кожним днем стає більшою статистика розкриття фактів порушення прав людини, таких як насильство, затримання без провини, утримання проти волі, тортури на окупованих територіях тощо. В умовах війни, молодь потрапила в групу ризику і може стати об'єктом торгівлі людьми або бути залученою до нелегальної діяльності.

Задоволення цих потреб та вирішення проблем молоді вимагає комплексного підходу у молодіжній соціальній роботі, включаючи гуманітарну допомогу, соціальну, психологічну підтримку, відновлення інфраструктури, реінтеграцію та забезпечення прав людини.

Виходячи з описаних проблем можна визначити основні аспекти молодіжної соціальної роботи в умовах воєнного стану:

- психологічна підтримка, організація групових та індивідуальних консультацій, сприяння відновленню емоційного благополуччя;

- навчання та професійна реабілітація для забезпечення майбутнього успіху молоді;

- сприяння міжкомунікаційній взаємодії, тобто важливо створити можливості для молоді взаємодіяти та співпрацювати навіть в умовах війни. Так, наприклад, різноманітні соціальні проекти та ініціативи можуть об'єднати молодь, сприяти розвитку соціальних навичок та побудові позитивних відносин;

- інформаційна робота, а саме забезпечення доступу до об'єктивної інформації є ключовим аспектом в умовах воєнного стану. Молодіжні працівники можуть допомагати у поширенні корисної та достовірної інформації про безпеку, права та можливості, що є важливим для прийняття обґрунтованих рішень.

Залучення до соціально-економічного розвитку через розвиток громади під час війни, яке може вимагати креативних рішень із залученням молоді. Проекти економічного розвитку та підтримка соціального підприємництва, отримання грантів на відкриття власної справи можуть сприяти стабільності та взаєморозумінню.

Соціокультурна інтеграція - допомога у збереженні та підтримці культурної та соціальної ідентичності молоді, яка відіграє ключову роль у відновленні спільнот та підтримці внутрішньої стійкості української молоді.

Молодіжна соціальна робота в умовах воєнного стану вимагає гнучкості, чутливості до потреб молоді та спроможності адаптуватися до складних і непередбачуваних умов. Умови війни вимагають особливого підходу до надання соціальних послуг для молоді. Нижче подано перелік можливих соціальних послуг, які можуть бути важливими в умовах конфлікту:

Ці соціальні послуги мають за мету врахувати специфіку воєнних умов та забезпечити молоді належну підтримку для їхнього фізичного та психосоціального благополуччя.

Соціальні працівники повинні працювати в умовах складності, надаючи комплексну підтримку та розв'язуючи різноманітні проблеми, з якими стикається молодь в умовах війни. Співпраця з громадськими організаціями, місцевими урядовими структурами та міжнародними партнерами також може виявитися важливою для успішної реалізації соціальних програм.

Є кілька міжнародних організацій, які активно працюють в Україні та надають соціальні послуги молоді. UNICEF (Дитячий фонд ООН) в Україні працює над забезпеченням прав та добробуту дітей та молоді. Організація фокусується на освіті, охороні здоров'я, соціальній підтримці та захисті прав дітей в умовах конфлікту, Інтернаці-

ональна організація з міграції (ІОМ) працює у сфері міграції, включаючи питання соціальної інтеграції та підтримки молоді та їхніх сімей, що переселилися внаслідок конфлікту, UNDP (Програма розвитку ООН) працює над зміцненням соціально-економічної стійкості в зоні конфлікту в Україні, включаючи розвиток молодіжних ініціатив, створення робочих місць та підтримку підприємництва, Міжнародний Комітет Червоного Хреста (ICRC) надає гуманітарну допомогу в зоні конфлікту в Україні, зокрема, орієнтовану на молодь, яка може включати в себе медичну допомогу, матеріальну допомогу та психосоціальну підтримку, Європейська Банківська Асоціація (ЕБА) активно працює в сфері розвитку бізнесу та економіки, включаючи підтримку молоді та розвиток їхніх навичок, Місія Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNO in Ukraine) координує дії різних агентств ООН у країні та забезпечує гуманітарну, розвідувальну та розвиткові допомогу, орієнтовану на молодь [2].

Ці організації спільно працюють для надання соціальних послуг молоді в умовах війни та конфлікту в Україні, спрямовуючи зусилля на поліпшення їхнього благополуччя та підтримку важкосприйнятних груп населення.

Молодіжна соціальна робота в Україні є важливим елементом соціальної структури, що визначається актуальністю та загрозами сучасному суспільству. Подальші дослідження та розвиток стратегій, спрямованих на поліпшення становища молоді в Україні, є необхідністю для суспільства та влади в цілому.

Дослідження підтверджує актуальність проблем молодіжної соціальної роботи в Україні. Незважаючи на певні досягнення у цій галузі, існують серйозні проблеми, такі як безробіття, вразливість та відсутність адекватної підтримки. Проте, інноваційні підходи та успішні практики, такі як програми зайнятості та інклюзивні ініціативи, свід-

чать про потенціал для покращення ситуації. Отримані результати дослідження вказують на важливість подальшого дослідження та розробки стратегій, спрямованих на покращення молодіжної соціальної роботи в Україні з організацією взаємодії між громадськими організаціями, владою та навчальними закладами для створення інтегрованих підходів, спрямованих на підтримку молоді в усіх аспектах їхнього життя. Сучасна ситуація в Україні вимагає не тільки уваги до проблем молодіжної соціальної роботи, але і розробки стратегій, спрямованих на розвиток та впровадження програм, що враховують особливості соціального та психологічного стану молоді в умовах війни. Інноваційні та гуманітарні підходи можуть стати ключовими факторами у вирішенні викликів, які стоять перед молоддю в контексті воєнного конфлікту.

Література

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20_178
2. Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко, Н. А. Драпушко, О. Є. Льюк / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенко. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.
3. Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/490ps_fahivec_z_pitan_molodi_molodiznij_pracivnik.pdf
4. Хлівнюк Т. П. Функціонування та модернізація соціальної держави в умовах другого демографічного переходу. Політикус : наук. журнал. 2022. Вип. 1. С.82-87.